

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49

E-mail info@buwa.nl www.buwa.nl

NOTITIE

Gemeente 's-Hertogenbosch

t.a.v. E. Persaud

Postbus 12345

5200 GZ 's-Hertogenbosch

DATUM: 3 november 2016
ONS KENMERK: 16-603/16.07861/DavVo
UW KENMERK: e-mail d.d. 14 oktober 2016
AUTEUR: ing. D.L. de Vos
PROJECTLEIDER: drs. F.L.A. Brekelmans
STATUS: versie 1

Natuurtoets Brabantse Poort, 's-Hertogenbosch

Gemeente 's-Hertogenbosch is voornemens om in het plangebied tussen de Empelse weg en de A2 te Empel/'s-Hertogenbosch een bedrijventerrein te realiseren. Bureau Waardenburg heeft op basis van veldonderzoek en bronnenonderzoek in 2011 de effecten van deze ingreep beoordeeld in het kader van de Flora- en faunawet (Ffw) en de Wet Natuurbescherming (Wnb)

Op 27 oktober 2016 heeft Bureau Waardenburg het onderzoek uit 2011 geactualiseerd. In voorliggende notitie worden daar de bevindingen van gepresenteerd.

Plangebied

Het plangebied ligt even ten zuiden van Empel in de gemeente 's-Hertogenbosch. Het plangebied ligt globaal ingeklemd tussen de A2, Empelse weg en de Rosmalense plas. Het plangebied is op te delen in zes kleine deelgebieden (zie figuur 1). Tijdens de actualisatie van 2016 zijn de deelgebieden A en G niet onderzocht.

Deelgebied A

Recent ontwikkelde geïsoleerd liggende watergang met rijke pioniervegetatie, afgewisseld met kale oevers.

Deelgebied B

Braakliggend terrein met pioniervegetatie en kale grond. Aan de rand van het terrein ligt een opslag van grond. De watergangen in dit deelgebied zijn grotendeels dichtgegroeid en bevatten een dikke sliblaag. Een deel van het gebied is dichtgegroeid met wilgenopslag van twee of drie jaar oud.

Tijdens het veldbezoek in 2016 zijn de wilgenopslag recentelijk verwijderd en werd alleen een onbegrasd weiland aangetroffen, waarop allerlei graafwerkzaamheden werden uitgevoerd.

Deelgebied C

Grote doorgaande wetring die in verbinding staat met Ploossche plas aan overzijde van de A2. De oevers zijn steil en beschoeid en grotendeels begroeid met harig wilgenroosje, grote brandnetel, riet, egelskop en liesgras. Op de westoevers vindt landbouw plaats. Aan de oostoever grenst de watergang op een onverhard onderhoudspad en een essenlaan.

Tijdens het veldbezoek in 2016 was de oostoever gemaaid. Op de westoever groeit langs de akkers een ruige oevervegetatie en in het noordelijke gedeelte een rietkraag.

Onder de A2 ligt ter hoogte van deelgebied C een faunatunnel (buis). Deze verbindt de gebieden aan weerszijden van de A2 met elkaar. De duiker komt uit in de berm van de A2.

Deelgebied D

Watergang die parallel langs de A2 loopt (oostzijde). Het is een ondiepe, smalle watergang die grotendeels is dichtgegroeid met liesgras, mattenbies en riet. Tijdens het veldbezoek in 2016 was de watergang recentelijk gemaaid en geschoond. De watergang wordt gevoed door regenwater en kwel.

Afbeelding 1 Ligging van de deelgebieden

Deelgebied E

Terrein met voornamelijk gebouwen en parkeerplaatsen aan het einde van de Burgemeesters Burgerslaan. De watergang tussen de A2 en dit terrein is verbonden met de Groote Wetering en de watergang (Vlietje) naar de Rosmalense plas. Tussen de Groote Wetering en het Vlietje is deze watergang open, de rest van watergang is deze vrijwel geheel dichtgegroeid met liesgras, mattenbies en riet. Langs deze watergang zijn enkele jonge bosjes met gewone es en zomereik aanwezig.

Tijdens het veldbezoek in 2016 was het talud langs de snelweg recentelijk gemaaid. Verder is de situatie hetzelfde als in 2011.

Deelgebied F

Dubbele bomenlaan ten oosten van de Rosmalense plas. Hoofdboomsoort bestaat uit oude gewone essen. Met sporadisch zomereik en zwarte els. De ondergroei bestaat uit voornamelijk uit gewone vlier, veldesdoorn en meidoorn.

Deelgebied G (was F)

Boschage met opgaande zomereiken, gewone es en zwarte els aan de rand van de A2. Ondergroei bestaat uit hazelaar, vlier en sleedoorn.

Methodiek

Het plangebied is op 27 oktober 2016 bezocht. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een schepnet om een indicatie te krijgen van het voorkomen van vissen en amfibieën. Aanwezige bebouwing en bomen zijn extern beoordeeld op aanwezigheid van (sporen van) vleermuizen.

Aanvullend op het terreinbezoek is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd (d.d. 27 oktober 2016).

Toetsingskader

Flora- en faunawet

Bij toepassing van de Flora- en faunawet worden conform de AMvB art. 75 drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit 'Tabel 1' geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor 'vogels' en soorten van 'Tabel 2 of 3' geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes: 'Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'Beschermingsregime andere soorten' (Wnb § 3.3). De eerste twee beschermingsregimes zijn vergelijkbaar met 'vogels' en 'Tabel 3' onder de Ffwet. Voor soorten vallend onder 'Beschermingsregime andere soorten' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden (Art 3.10 lid 2a).

In deze rapport wordt onderscheid gemaakt in 'vogels', strikt beschermde soorten (Tabel 3 Ffwet; Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Tabel 1/2 Ffwet; Wnb § 3.3).

Met in werking treding van de Wet natuurbescherming zal het beschermingsregime voor een aantal soorten veranderen dan wel vervallen. Waar relevant is dat in dit rapport aangegeven. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, is nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen.

Resultaten

Resultaten van het veldbezoek in 2016 en de NDFF worden per soortgroep toegevoegd. Geen toevoeging betekent dat er geen verandering is ten opzichte van 2011. Deelgebieden die niet zijn onderzocht, zijn verwijderd uit de tekst.

Planten

In het plangebied zijn geen beschermde soorten planten aangetroffen. Geschikte biotopen zijn aanwezig voor brede wespenorchis in deelgebied G. De brede wespenorchis staat in Tabel 1 van de Flora- en faunawet. Onder de Wet natuurbescherming vervalt het beschermingsregime voor brede wespenorchis. Voorkomen van overige zowel onder de Ffwet als Wnb beschermde planten wordt op grond van het veldbezoek, het bronnenonderzoek en het ontbreken van geschikte groeiplaatsen uitgesloten.

Ongewervelden

Het plangebied heeft een functie als leefgebied voor algemeen voorkomende soorten libellen en vlinders. De platte schijfhoren komt in de omgeving van plangebied niet voor (bron: Anemoon.org/habslak; NDFF). Voor het in de omgeving voorkomende pimperlblaauwtje is in het plangebied geen geschikt leefgebied aanwezig. Het voorkomen van overige onder de Ffwet of Wnb beschermde ongewervelden kan op grond van het ontbreken van geschikte biotopen worden uitgesloten.

Vissen

Tijdens het veldbezoek zijn de aanwezige watergangen in deelgebieden C en D met een schepnet bemonsterd. Tijdens de visbemonstering zijn baars, tiendoornige stekelbaars en driedoornige stekelbaars aangetroffen.

De biotopen van de delen van de watergang in deelgebied E zijn identiek aan die in deelgebieden C en D. In deze watergangen zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Uit de omgeving van het plangebied is het voorkomen van de strikter beschermde kleine modderkruiper bekend (NDFF, 2016). Deze soort is in het plangebied niet aangetroffen. Voorkomen van deze soort kan op grond hiervan worden uitgesloten. Onder de Wnb is de kleine modderkruiper buiten Natura 2000-gebied niet meer beschermd.

Amfibieën

Tijdens het veldbezoek zijn de bastaardkikker, de bruine kikker en de gewone pad aangetroffen in deelgebieden B, C, D en E. In 2011 werd de kleine watersalamander in deelgebied A aangetroffen. In de andere deelgebieden werd tijdens het veldbezoek in 2016 geen individuen aangetroffen, maar gezien de datum van het veldbezoek, waren zij waarschijnlijk reeds naar hun landhabitat getrokken. Deze amfibieën staan in Tabel 1 van de Flora- en faunawet en vallen onder §3.3 van de Wet natuurbescherming. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen. Onder de Wnb wordt de vrijstellingsregeling voor deze soorten overgenomen.

De kamsalamander komt voor in een woonwijk ten westen van de A2 (NDFF, 2016). Het betreft hier een populatie die is uitgezet. De A2 vormt voor deze populatie een grote barrière. Tijdens bemonstering (zowel in 2011 en 2016) is deze soort niet aangetroffen. Het voorkomen van de kamsalamander in het plangebied is op grond hiervan uitgesloten.

Overige soorten strikt(er) beschermde amfibieën zoals vinpootsalamander, alpenwatersalamander en rugstreeppad komen ruim buiten het plangebied voor en zijn hier niet te verwachten (raron.nl en pers. med. F.L.A. Brekelmans).

Reptielen

Door het ontbreken van geschikte biotopen en het niet voorkomen van populaties van inheemse soorten in de omgeving kan aanwezigheid van beschermde soorten reptielen worden uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn (sporen van) rat- en muissoorten, konijn, haas en mol aangetroffen. Vermeldingswaardig is de vondst van het nest van de dwergmuis. Dit betreft met uitzondering van de rat algemeen voorkomende soorten grondgebonden zoogdieren uit Tabel 1 van de Flora- en faunawet en §3.3 van de Wet natuurbescherming.

Uit de directe omgeving is het voorkomen van das bekend. Voorkomen van deze soort kan echter op grond van het veldbezoek worden uitgesloten. Het plangebied heeft geen

functie als vaste rust- en verblijfplaats voor deze soorten en is geen functioneel onderdeel van een territorium van deze soort.

Door de aanwezigheid van geschikt habitat en prooidieren is de aanwezigheid van marterachtigen (zoals de bunzing, de wezel en de hermelijn) aannemelijk. Voor deze genoemde marterachtigen geldt onder de Flora- en faunawet en het eerste halfjaar na inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming nog een vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen. Vanaf de tweede helft van 2017 geldt deze vrijstelling echter niet meer en dient ontheffing te worden aangevraagd voor deze soorten.

Het voorkomen van overige strikt(er) beschermde grondgebonden zoogdieren kan op grond van het ontbreken van geschikte biotopen en verspreidingsgegevens (zoogdieratlas.nl) worden uitgesloten.

Vleermuizen

Omdat het veldbezoek overdag plaatsvond is gelet op biotopen die in het gebied een betekenis kunnen hebben voor soorten die op basis van ecologie en verspreiding in het plangebied kunnen voorkomen. Uit het plangebied en de directe omgeving is het voorkomen bekend van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, watervleermuis en incidenteel ook de meervleermuis.

Dwergvleermuizen (gewone en ruige), de laatvlieger en de rosse vleermuis kunnen vrijwel overal in het plangebied foeragerend worden verwacht, met name daar waar houtwallen, bomenrijen of opgaande oevervegetatie aanwezig is. Dit geldt voor deelgebieden C, E en F. De watervleermuis en incidenteel ook de meervleermuis kunnen foeragerend of passerend op de Groote Weetering (gebied C) worden aangetroffen.

De aan het plangebied grenzende Rosmalense plas kan belangrijk foerageergebied zijn voor lokale populaties van genoemde soorten en ook van op migratie passerende soorten (de ruige dwergvleermuis en de meervleermuis). De Empelseweg is daarbij een potentiële vliegroute voor vleermuizen die in Empel verblijven en de Groote Weetering voor vleermuizen die vanuit noordoostelijke richting komen (wielen en uiterwaarden aan de Maas).

Het plangebied bevat geen bomen die geschikt zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Dit geldt over het algemeen ook voor de bomen aan de oostkant van de Groote Weetering en de noordkant van deelgebied E, maar er is een kleine kans dat daar toch geschikte gaten of scheuren aanwezig zijn die vanaf de grond moeilijk zichtbaar zijn.

De gebouwen van het Mercure-hotel en Wagemaker bevatten spouwmuren met open stootvoegen en zijn daardoor geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen.

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats¹

Tijdens het veldbezoek is in deelgebied F een nest van zwarte kraai aangetroffen. In deelgebied E werd een horst aangetroffen in een hoge naaldboom, wat mogelijk het nest is van de buizerd die in het gebied werd waargenomen. Verder werden in deelgebied E twee eksterne nesten aangetroffen. De nesten van zwarte kraai zijn gewild bij ransuil en boomvalk als nestplaatsen. Van beide soorten is de nestplaats jaarrond beschermd. Hun aanwezigheid kan op grond van dit veldbezoek niet worden uitgesloten.

Conclusie

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschatting van deskundigen.

- Het plangebied heeft een functie voor algemene soorten van Tabel 1 van de Flora- en faunawet en §3.3 van de Wet natuurbescherming. Hiervoor geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen in het kader van de ruimtelijke ordening. De vrijstelling voor kleine marterachtigen (wezel, hermelijn, bunzing) onder de Wet natuurbescherming geldt tot halverwege 2017.
- Het plangebied heeft mogelijk een functie voor strikter beschermde soorten van Tabel 3 van de Flora- en faunawet (vleermuizen) en §3.2 van de Wet natuurbescherming.
- Het plangebied heeft mogelijk een functie voor vogels met een jaarond beschermde nestplaats. Daarnaast heeft het plangebied functie als broedgebied voor algemeen voorkomende broedvogels.

Delen van het plangebied hebben in potentie de functie van foerageergebied of vliegroute van vleermuizen. De geplande aanleg van het bedrijventerrein, en in het bijzonder de aanleg van de rotonde, de ontsluitingsweg en het fietspad aan de zuidkant van de Grote Wetering kunnen deze functies verstoren. Of er ook werkelijk van een negatief effect sprake is kan pas na een aanvullend vleermuizenonderzoek geconcludeerd worden. Het is echter ook mogelijk om de geplande ontwikkelingen zodanig aan te passen dat een negatief effect wordt voorkomen. Die aanpassingen hebben vooral betrekking op de locatie van het fietspad, de locatie en constructie van de rotonde en het opstellen van een vleermuisvriendelijk verlichtingsplan.

Voor beschermde soorten geldt dat ruimtelijke ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten en overtreding van verbodsbepalingen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer:

- bomen, houtwallen en andere opgaande vegetaties worden gekapt of worden aangelicht
- oevers en watergangen worden aangetast of verlicht
- gebouwen worden gesloopt of gerenoveerd
- de barrièrewerking van de Empelseweg toeneemt als gevolg van bomenkap en plaatsing van verlichting.

¹ Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

Verstoren van algemene broedende vogels onder de Wnb

Het broedseizoen in 2017 valt in de periode waarin de Wnb is ingegaan. De verstoring van in gebruik zijnde nesten van vogels is dan niet meer verboden, op voorwaarde dat de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de betreffende soorten. Het vernietigen van vogelnesten die in gebruik zijn moet voorkomen worden om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit kan door het rooien van beplanting en (voorbereidende) bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor het broedseizoen wordt geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot september.

Zorgplicht

Onder de Wnb geldt de zorgplicht voor alle planten en dieren. In het kader van de zorgplicht wordt geadviseerd om het rooien van beplanting en (voorbereidende) bouwwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voor het broedseizoen wordt geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode half maart tot september. Op basis van het veldbezoek heeft het plangebied naar inschatting betekenis voor soorten die nu niet beschermd zijn en onder de Wnb wel, namelijk de bunzing, de hermelijn en de wezel. Voor deze soorten geldt in Noord-Brabant een vrijstelling t/m de eerste heft van 2017.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met F.L.A. (Floris) Brekelmans.

Akkoord voor uitgave:

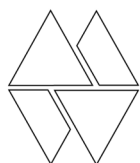

drs. G.F.J. Smit
teamleider

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Gemeente 's-Hertogenbosch

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl